

EESTI KUNSTIAKADEEMIA
Kunstikultuuri teaduskond
Muinsuskaitse ja konserveerimise osakond

Svetlana Torba

**IRINA BRŽESKA MAALIKOLLEKTSIOONI
INVENTEERIMINE JA KONSERVEERIMINE**

Bakalaureusetöö

Juhendajad: Hilikka Hiiop, PhD

Merike Kallas, MA

Irina Budrik, MA

Tallinn 2018

Sisukord

Sisukord.....	2
Sissejuhatus	3
1. Vene Muuseum.....	5
1.2 Teine Vene Muuseum.....	7
2. Irina Bržeska.....	9
2.1 Elulugu	9
2.2 Maalitehnika, -stiil ja -žanr.....	10
3. Bržeska Vene Muuseumis	13
3.1 Tööde sattumine Vene Muuseumi	13
3.2 Maalide seisukord ning varasemad restaureerimised	14
3.2.1 Lõuendi kahjustused	15
3.2.2 Maalikihi kahjustused.....	16
4. Maalide konserveerimine	19
4.1 Pinnauuringud.....	19
4.2 Punktuuringud	21
4.3 Maalikihi kinnitamine.....	22
4.4 Maalipinna puhastamine.....	24
4.5 Lõuendääraste paigaldamine	25
4.6 Lõuendikadude parandamine.....	26
4.7 Lõuendi alusraamile pingutamine	27
4.8 Maalikadude kruntimine ja toneerimine.....	27
Kokkuvõte	29
Summary.....	31
Kasutatud materjalid.....	33
Lisa 1. Illustratsioonide nimekiri.....	35
Lisa 2. Seisundipassid	36
Lisa 3. Konserveerimistöde kaardid	40

Sissejuhatus

Peamiseks ajendiks käesoleva bakaurusetöö teema valikul oli soov omandada põhjalikum õlimaali konserveerimise kogemus. Uurimisobjektiks sai ühe kunstniku maalikollektsioon. Irina Bržeska – maaliija-portretist – sündis 1909. aastal Kiievis, kuid põhiosa oma elust töötas ja elas Eestis. Oma karjääri jooksul lõi Bržeska unikaalse pildigalerii, kus kujutas nii oma kaasaegseid kuulsaid inimesi (näiteks Arvo Pärti, Georg Otsa), kuid ka oma sugulasi, sõpru ehk lihtsalt oma ümbruskonna inimesi. Irina Bržeska suri 1990. aastal, kõik oma müümata maalid pärandas Pühtitsa kloostri, kus need avastas kloostri restauraator-ikoonimaaliija Vladimir Anšon. Pärast seda, kui Vene Muuseum tegi 2009. aastal filmi kunstnikest Irina Bržeskast ja Vladimir Anšonist, andis ema Varvara maalid säilitamiseks üle Vene Muuseumile.

2017. aasta suvel kohtus Vene Muuseumi direktor Eesti Kunstiakadeemia rektori Mart Kalmuga ning sündis idee anda EKA muinsuskaitse ja konserveerimise osakonna tudengitele võimalus omandada terve maalikollektsiooni inventeerimise ja konserveerimise kogemus. Sõlmiti koostööleping Vene Muuseumi ja Kunstiakadeemia vahel¹ ning nii sai kollektsioonist käesoleva uurimistöo teema.

Töö kirjalik osa on jagatud kaheks osaks, alustades teoreetilise Vene Muuseumi ajaloo ning Bržeska biograafia lühiuurimusega. Peamise allikana uurimisel olen kasutanud Anastassia Tsvetajeva esseed² ning intervjuud Vene Muuseumi direktori Irina Budrikuga³.

Edasi liigun maalikollektsiooni uurimuse ning inventeerimis- ja konserveerimisprotsessi juurde, kirjeldades kunstniku maalitehnikat, teoste üldist seisukorda enne konserveerimist ning üleskerkinud probleemkohti ja põhjendades meetodite- ja materjalivalikuid.

Loomingulise karjääri alguses maalis kunstnik klassikalises stiilis, ühe portree valmimisele kulus mitu nädalat. Tema stiil sarnanes realismile. Bržeska maalimisviis muutus 1960ndatel, mil ta hakkas maalima ühe seansi portreid. Need äratasid kriitike imetlust oma ekspressiivsuse, kunstilise kujundi ilmekuse ning hoogse pintsli tõmbega. Materjalina kasutas

---

¹ MTÜ Vene Muuseum sõlmis koostöölepingu Eesti Kunstiakadeemiaga, <http://venemuuseum.ee/et/2017/11/16/mtu-vene-muuseum-solmis-koostoolepingu-eesti-kunstiakadeemiaga/> (vaadatud 27. XII 2017).

² А. И. Цветаева, Вся сложность чувств. – Эссе о художнике (edaspidi ЭХ). Peatoim O. V. Kazakova. Москва: ИнформСвязьИздат, 1994.

³ I. Budrik, intervjuu. Küsitles autor, 18. XII 2017. Lindistus autori valduses.

ta lõuendit ning õlivärve. Enamik töid on rahuldavas seisukorras, kuid päris suur hulk vajab põhjalikku konserveerimist.

Töö praktiliseks osaks oli maalide inventeerimine – seisundipasside koostamine ning graafiline dokumentatsioon ja avariilises seisukorras olnud teoste konserveerimine.

Inventeeriti terve kolleksioon – kokku 204 Irina Bržeska tööd Vene Muuseumi kogust.

Nende hulgas esines 21 teost, mis vajasis viivitamatut konserveerimist.

1. Vene Muuseum

Järgnev peatükk on refereeritud artiklist „Vene Muuseumi ajalugu“⁴.

29. aprillil 1931. a toimus Tallinnas Suurgildi hoones Pikal tänaval näitus, mis oli pühendatud Vene kultuurile Eestis. Selleks, et näitust oleks võimalik paremini tunnetada, oli see jagatud osadeks. Esimeses osas tutvustati maalikunsti, graafikat ja arhitektuuri. Näituse selles osas sai näha Venemaalt pärit teoste kollektsioone ja kohalike kunstnike loomingut. Näituse kiriku- arheoloogilises osas eksponeeriti ikoone, kirikuinventari, raamatuid, käsikirju, arheoloogilisi kollektsioone, münte ja pitsereid, joonistusi, jooniseid, fotosid ja portselani. Eriti huvitav oli näituse statistika osa, kus sai tutvuda andmetega Eesti venelaste kohta. Näitus kestis nädala ning oli väga populaarne. „*Esimene Vene kultuuri tutvustav näitus ei tohi jääda viimaseks. See rahvus-kultuuriline fenomen tõestab enda elujõulisust,*“, ütles näituse komitee juhataja E.I. Hildebrand.⁵ Korraldajad soovisid luua püsiekspositsiooni ning sündis mõte asutada Vene kultuuri muuseum Eestis. Näituse korraldajad pöördusid Eesti Vabariigi riigivanema K. Pätsi poole palvega rahastada tulevase Vene kultuuri muuseumi loomist, kuid toona idee elluviimine ei õnnestunud.

1975. a arutasid Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Kultuuriministeerium vanavene kultuuri muuseumi loomist. Aleksander Nevski kiriku keldrisse kavandati kirikuvara ja ikoonide ekspositsioonise, kuid ka see jäi teostamata. Samas jätkati Eestimaa venelasi puudutava ajaloo uurimist ning korraldati üksikuid seda tutvustavaid rändnäitusi.

10. aprillil 1991. a toimus Eesti Ajaloomuuseumi initsiatiivil Orlovi lossis Maarjamäel teine suurem näitus nimetusega „Vene kultuur Eestimaal“. Selles kasutati Eesti Ajaloomuuseumi, Eesti Rahva Muuseumi ja Tallinna Linnamuuseumi eksponaate ning Rahvusraamatukogu ja erakollektsioonide materjale. Näituse valmimisel oli abiks Slaavi Kultuuride Selts Tallinnas. Eriti edukas oli Kuremäe kloostri 100. aasta juubelile pühendatud ekspositsioon, mis tutvustas mitte ainult kloostri ajaloolisi fakte, vaid andis ülevaate ka õigeusu ajaloost Eestis. Kloostri arhiivimaterjalid saadi kloostriülemalt ema Varvaralt. Ekspositsioon jutustas kloostrielanike elust ja töökorraldusest. Oli ka rahvariietele pühendatud näitus. Eksponaadid olid pärit Tartu Etnograafiamuuseumist ning erakollektsioonidest. Samuti tutvustati näitusel hulgaliselt

---

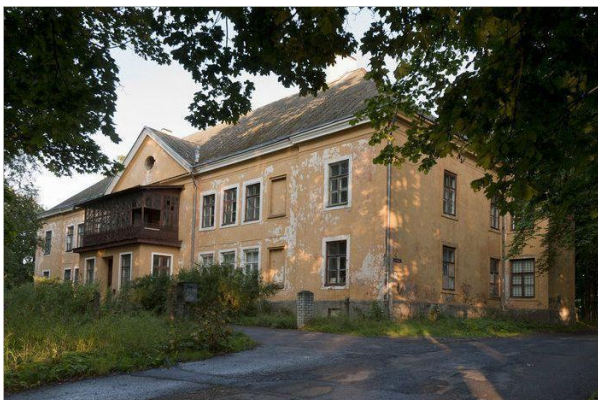
⁴ Vene Muuseumi ajalugu, <http://venemuuseum.ee/et/ajalugu/> (vaadatud 12. XII 2017).

⁵ Samas.

venekeelset perioodikat. See kõik näitas kui aktiivne oli venelaste ühiskondlik elu Eestis ning tõestas, et vene ja eesti kultuurid on Eestis suurel määral läbipõimunud. Pärast näituse sulgemist 20. jaanuaril 1992 jätkati aktiivselt Vene kultuuri uurimist Eestis, milles osalesid nii eraisikud kui organisatsioonid. Selle tulemusena ilmus terve hulk monograafiaid ja eraldiseisvaid publikatsioone, mis andsid esialgse ülevaate venelaste elust Eestimaal. Samuti korraldati arvukalt ajutisi rändnäitusi ning tehti katset luua alaline muuseum.

2001. aastal asutasid Sergei Ivanov ja Stanislav Tserepanov Mittetulundusühingu (MTÜ) Vene Muuseum. Muuseumi töö korraldamiseks kaasati erinevate kultuurivaldkondade spetsialiste, kellest hiljem moodustus muuseumi juhtkond. 2001. aasta mais hakkas projekti rahastama Tallinna linn. Muuseum hakkas tegutsema Tallinnas Estonia pst 7 asuvates ruumides. Vene Muuseumi esimene näitus avati aasta pärast. Näitusel eksponeeriti muuseumile kuuluvat kunstikogu ja erakollektsioonide materjale.⁶

Ajavahemikus 2004–2010 asus Vene Muuseum Koidula tänaval. Hoone ülalpidamist rahastas Kultuuriväärtuste Amet (praegune Tallinna Kultuuriamet), kuna tegemist oli muinsuskaitsealise väärtusega ehitisega. Aastal 2010 lõppes leping ning hoone jäi kolmeks aastaks suletuks. Seejärel anti hoone üle Haridusametile ning ehitati ümber lasteaiaks.

1. Hoone L. Koidula 23 enne restaureerimist.

2. L. Koidula 23 pärast restaureerimist (Lotte lasteaed).

Praegu ei ole MTÜ-l Vene Muuseum oma hoonet, vaid kõiki eksponaate hoitakse Kultuuriministeeriumi hallatava Hoiuraamatukogu ruumides. Seda võimalust kasutab muuseum juba seitse aastat, kuna endised hooned Koidula 23 olid avariilises seisukorras ning

---

⁶ Samas.

nende tingimused ei olnud sobivad museaalide hoidmiseks. Kuni muuseum püüab Tallinna linnaga saavutada kokkulepet uute ruumide osas, toimuvad MTÜ Vene Muuseum näitused teistes muuseumides nagu Ajaloomuuseumis ja Tervishoiu Muuseumis, aga ka Valga Muuseumis, Keila-Joa lossi ruumides ja Riigikogu hoones.

Muuseumi tegevuse raames avaldati kataloog „Vene kunstnikud Eestis XX sajandi algupoolel”⁷, uurimus „Vene seltskonnategelased Eestis” (koos Sergei Isakoviga)⁸, Keila-Joa lossi visiitkaartide ajalugu „Ja külalised kogunesid suvilas”⁹, samuti Eesti seltskonnategelastele (nii eestlastele kui venelastele) pühendatud telesaadete sari (kokku 73 filmi) „Vene Muuseumi ekspeditsioon”. Telesaated olid korduvalt eetris ETV-s (eesti subtiitritega).

1.2 Teine Vene Muuseum

3. Vene muuseum Pika tänaval.

Tallinnas Vene tänaval asub teine Vene Muuseum, mis ei ole juriidiliselt seotud MTÜ-ga Vene Muuseum.

Irina Budriku sõnul oli esialgu idee luua ühine Sihtasutus Tallinna Vene Muuseum, mille asutajateks pidid saama Tallinna linn ja MTÜ Vene Muuseum. Linn pidi võimaldama muuseumile ruumid ja osalise rahastuse ning mittetulundusühing pidi andma üle oma

⁷ N. Kormašov, Vene kunstnikud Eestis XX sajandi algupoolel. Tallinn: Print Best, 2006.

⁸ С. Исаков, Русские общественные и культурные деятели в Эстонии: Материалы к биографическому словарю. Таллин: MTÜ Vene Muuseum, 2006.

⁹ А. Беленкова, Гости съезжались на дачу. Таллин: Tallinna Raamatutrükikoda, 2017.

museaalid ja hakkama muuseumi edasi arendama oma spetsialistide baasil. Tallinna linn aga otsustas asutada samanimelise muuseumi ilma MTÜ Vene Muuseumi osaluseta, püüdes ühtlasi üle võtta MTÜ Vene Muuseumi vara. Pärast neli aastat kestnud kohtuvaidlust tõestati, et Tallinna linnal ei ole õigust MTÜ Vene Muuseum varale. Erinevad probleemid ja vaidlused poolte vahel jätkusid ka edaspidi.

2016. aasta lõpus likvideeriti SA Tallinna Vene Muuseum ja kustutati Eesti äriregistrist. Praegu nimetab Vene tänaval asuv muuseum ennast erinevalt: Tallinna Vene Muuseum, Tallinna Vene Muuseum ja Peeter I Muuseum, Vene Muuseum vanalinnas või lihtsalt Vene Muuseum. Tallinna Linnamuuseumi põhikirjas puudub aga mistahes teave Vene Muuseumi filiaali kohta. Tallinna Vene Muuseumi museaalid on seotud ainult Tallinna venelaste ajalooaga, kuid MTÜ Vene Muuseum jätkab oma tegevust kogu Eestis elanud venelastega seotud eksponaatide kogumisel, säilitamisel ja eksponeerimisel.¹⁰

---

¹⁰ I. Budrik, intervjuu. Küsitles autor.

2. Irina Bržeska

4. Irina Bržeska.

2.1 Elulugu

Irina Vladimirovna Bržeska (Bržesskaja) sündis 5. oktoobril 1909. aastal Kiievis. Tema isa oli insener, ema ooperilaulja ning vend ja õde klaverimängijad. Vanemad märkasid Irina kunstiannet juba lapseas. Ta hakkas maalimist õppima alates 12. eluaastast, esmalt Kiievis ning seejärel Moskvast, kus tema õpetajateks olid kuulsad vene maalikunstnikud I. Maškov ja A. Gerasimov. Juba lapsepõlves meeldis talle maalida portreid. Esimene „kuiva harja”¹¹ tehnikas¹² tehtud portreede seeria tõi Bržeskale edu ning 23-aastaselt võeti ta vastu Moskva kunstnike liidu liikmeks. Alates 1932. aastast osales kunstnik suurtel näitustel. Toona oli tema lemmikžanriks lasteportree. Viibides pärast Teist maailmasõda Jürmalas, kohtus Bržeska eesti kunstnikuga, kes kutsus teda Tallinnasse. Raskel ajal nõustus Bržeska kolima Tallinnasse, kus

---

¹¹ „Kuiva harja” tehnika põhimõtteks on väikese sideainete (vee, õli) koguse kasutamine, nii et pintsel jääb peaaegu kuivaks.

¹² N. Sasch, Der trockene Pinsel. München: Edition Michael Fischer, 2012, lk 18.

elas ja töötas elu lõpuni. Ta valdas nelja keelt – vene, ukraina, poola ja eesti keelt. Tallinnas ei olnud tal eraldi elukohta, vaid ta elas oma kesklinna ateljees.¹³

Aastal 1976 ostis Bržeska Pühtitsa Jumalaema Uinumise Naiskloostri lähedale Kuremäe talu, kus ta veetis edaspidi kõik suved ning kuhu lõpuks kolis püsivalt elama. Inimesed tulid Bržeska juurde koju, et näha tema töid ja tellida endale portreid. Ta kinkis tihti oma töid talle meeldivatele inimestele.¹⁴

Ühe teose (1988) tagaküljel on leitud venekeelne tekst „Ученику и Другу сердца“ – „Õpilasele ja südame sõbrale“. Võib oletada, et viimastel aastatel oli Brezkal üks või mitu õpilast, kuid muid tõendeid ei õnnestunud selle kohta leida.

Andekas portretist Irina Bržeska suri 1990. aastal. Kõik oma allesolevad maalid pärandas ta Pühtitsa kloostri. Bržeska on maetud kloostri kalmistule.¹⁵

Tema viimane isikunäitus toimus Kunstisalongis 1985. aastal. 1991. aastal toimus sealsamas Olav Marani eestvõtmisel Bržeska mälestusnäitus, mille järel viis kunstniku tütar enamuse tema loomingust endaga Moskvasse kaasa.¹⁶ 25 aastat tagasi kolis tütar Ameerikasse ning viis teoseid (umbes 50) kaasa.

Irina Bržeska lapselaps Dmitry Rudakov elab Ameerikas. Bakalaureusetöö kirjutamise ajal õnnestus temaga ühendust võtta. Ta saatis Vene Muuseumile brošüüri¹⁷, millest saadi enamus kunstniku elulugu puudutavatest andmetest. Perekonna isiklikus arhiivis leidis Dmitry ka vanaema fotod. Fotod skanniti ja saadeti muuseumile. Maalid, mis olid Ameerikasse viidud, asuvad praegu Dmitry kodus. Fotod nendest saatis Dmitry käesoleva bakalaureusetöö autorile.

2.2 Maalitehnika, -stiil ja -žanr

Bržeska lõi oma karjääri jooksul unikaalse pildigalerii, kus kujutas oma kaasaegseid näitlejaid, kuulsaid kunstnikke, teadlasi ning lihtinimesi nagu kalurid ja põllumehed. Kujutatud inimeste seas olid näiteks Arvo Pärt, Johan Raudsepp, Günter Reindorff, Veljo

---

¹³ О. В. Казакова, О моей маме. – ЭХ, lk 16.

¹⁴ О. В. Казакова, О моей маме. – ЭХ, lk 16.

¹⁵ Eestimaal Vene muuseumi ekspeditsioon. Pühtitsa klooster. – Venemuuseumi Videochannel, <https://www.youtube.com/watch?v=D4CvNL-i8Xk> (vaadatud 9. III 2018).

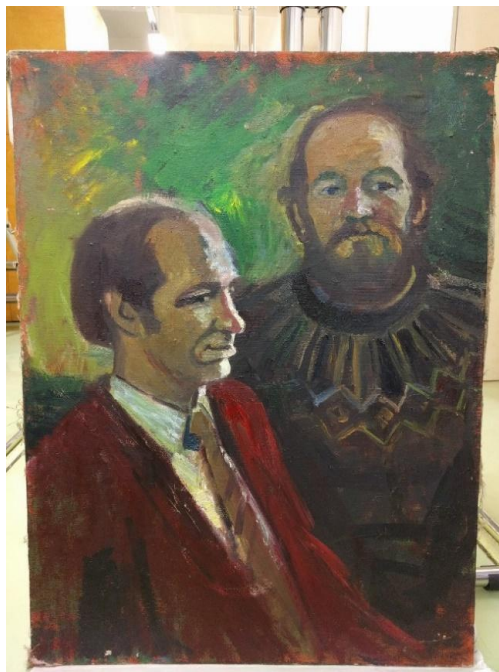
¹⁶ М. Metsjärv, Kunstisalongis. Huvastijätt portretistiga. – Postimees 12. VI 1991.

¹⁷ А. И. Цветаева, Вся сложность чувств. – ЭХ, lk 7–13.

Tormis, Georg Ots, Jaan Kross, Anna German, Anastassia Tsvetajeva ning vennad Ülo ja Jüri Tuulik.¹⁸

5. Irina Bržeska „Arvo Pärt”.

6. Irina Bržeska „Vennad. Ülo ja Jüri Tuulik“.

Bržeska töötas enneolematu kirega. Loomingulise karjääri alguses maalis ta klassikalises stiilis, mitte ainult portreid, vaid ka palju maastikupilte ja natüürmorte. Tol ajal kulus ühe portree valmimisele mitu nädalat ning kunstniku stiil sarnanes realismile.

7. Maastikupilt I.

8. Maastikupilt II.

---

¹⁸ А. И. Цветаева, Вся сложность чувств. – ЭХ, lk 8.

Bržeska maalimisviis muutus 1960ndatel, mil ta hakkas maalima ühe seansi portreid. Need äratasid kriitikute imetlust oma ekspressiivsuse, kunstilise kujundi ilmekuse ning hoogse pintsli tõmbega. Tema portreed peegeldavad täiuslikult modelli isikupära ja iseloomu. Bržeska kollektsioonis on palju samasuguseid portreid, mis on tingitud asjaolust, et ta maalis *alla prima* tehnikas, mis eeldab kiiret ja hoogsat maalimist ilma visandita. Pilt valmib ühe või kõige enam kahe seansi jooksul enne, kui värvid kuivada jõuavad. Kui mõni pintsli tõmme Bržeskajale ei meeldinud, heitis ta lõuendi kõrvale ning alustas sama tööd uuesti.¹⁹

9. Irina Bržeska „Suvine uni I”.

10. Irina Bržeska „Suvine uni II”.

Kunstnik oli nii produktiivne, et tal polnud aega alusraamide tellimiseks. Ta eemaldas maalitud lõuendi alusraamilt ning pingutas uue lõuendi samale aluraamile.²⁰ Seetõttu on paljud tema tööd väga halvast seisundist – ilma alusraamita väheneb maali säilivusvõime. Peaaegu kõik kunstniku tööd on maalitud õlivärvidega lõuendile, kuid Vene Muuseumi kollektsioonist on leitud ka üks paberile maalitud ning lõuendile liimitud töö. Bržeska kasutas erinevaid lõuendeid – osad kollektsiooni tööd on maalitud õhukestele tiheda koega lõuenditele, osad jämedakoelistele lõuenditele.

On teada, et viimastel aastatel maalis Bržeska ainult portreid ja natüürmorte lilledega.²¹

---

¹⁹ Н. С. Храброва, Алла прима. – ЭХ, lk 14–15.

²⁰ Eestimaa Vene muuseumi ekspeditsioon. Pühtitsa klooster.

²¹ D. Rudakov, intervjuu e-maili teel. Küsitles autor, 20. III 2018. Kirjavahetus autori valduses.

3. Bržeska Vene Muuseumis

3.1 Tööde sattumine Vene Muuseumi

Bržeska maale on väga palju, kuid kahjuks puudub tema teoste ühine kataloog. Eesti muuseumides on üle 50 Bržeska töö. Näiteks Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on mitu eesti sporditegelaste portreed (nt Viktor Indrikson, Aili Alliksoo, Aivi Liiv), Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumis on kollektsoon kultuuritegelaste portreedega (nt Ants Jõgi, Aime Leis, Salme Reek). Ka Tartu Kunstimuuseumi ja Kumu kollektsoonides on olemas erinevaid Bržeska portreid.²²

Tema maale leidub ka Moskva muuseumides (näiteks Tretjakovi galeriis), kuid enamus töid on erakogudes. Nagu varem mainitud, võttis pärast kunstniku surma Irina Bržeska tütar umbes 50 teost endaga kaasa Moskvasse ja umbes 25 aastat tagasi edasi Ameerikasse. Praegu asuvad need kunstniku lapselapse Dmitry kodus. Dmitry tegi pildid maalidest ja saatis need käesoleva bakalaaurusetöö autorile. Maalide hulgas on üks autoportree, palju portreid ja mitu natüürmorti lilledega.

Kõik oma allesolevad maalid pärandas Bržeska Pühtitsa kloostrile. Kauaaegne Vene Draamateatri peakunstnik ja mitmete Eesti Draamateatri lavastuste kunstiline kujundaja Vladimir Anšon, kes tegutseb Pühtitsa kloostri restauraator-ikoonimaalijana, avastas kloostri vāravatornis Irina Bržeska maalid ning asus pärast nunnakloostri ülemalt ema Varvaralt õnnistuse saamist neid restaureerima. Kui maale ei oleks leitud, oleksid need tõenäoliselt varsti niiskuse tõttu hallitama hakanud.²³

Pärast seda, kui Vene Muuseum tegi 2009. aastal filmi kunstnikest Irina Bržeskast ja Vladimir Anšonist, andis ema Varvara maalid säilitamiseks üle Vene Muuseumile. Maalide konserveerimiseks taotleti aastate jooksul Tallinna linnalt rahastust, kuid tulutult. 2017. aasta suvel kohtus Vene Muuseumi direktor Eesti Kunstiakadeemia rektori Mart Kalmuga ning sündis idee anda EKA muinsuskaitse ja konserveerimise osakonna tudengitele võimalus omandada terve maalikollektsiooni inventeerimise ja konserveerimise kogemus.²⁴ 10.

---

²² Andmed pärinevad otsingutulemustest Eesti Muuseumide Veebivāravas (www.muis.ee) seisuga 4. I 2018.

²³ Eestimaa Vene muuseumi ekspeditsioon. Pühtitsa klooster.

²⁴ I. Budrik, intervjuu. Kūsitles autor.

novembril allkirjastasid MTÜ Vene Muuseumi juhatuse liige Irina Budrik ja Mart Kalm koostöölepingu, mille raames edendatakse muuseumi kollektsiooni uurimist ja konserveerimist ning erialast kõrgharidust praktiliste restaureerimistöde kaudu.²⁵

Pärast konserveerimist kavatseb Vene Muuseum korraldada näituse, et tutvustada inimestele portretisti, kelle looming väärrib tähelepanu ning on teenimatult unustusse jäänud.²⁶

3.2 Maalide seisukord ning varasemad restaureerimised

Bakalaurusetöö teostamise käigus inventeeriti 204 Irina Bržeska tööd Vene Muuseumi kollektsioonist ja koostati seisundipassid ning graafiline dokumentatsioon Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse digiteegis.²⁷ Kuna tööprotsess oli hästi mahukas, kuid samas väga huvitav, kutsuti ühel päeval teisi tudengeid ja õppejõude Vene Muuseumi hoidlasse, et nad saaksid detailsema ülevaate terve maalikollektsiooni inventeerimisest.

Enamik töid on rahuldavas seisukorras, kuid päris suur hulk vajab põhjalikku konserveerimist. Umbes 20 tööd olid avariilises seisukorras. Heas seisukorras (see tähendab valmis näitusel koheseks väljapanemiseks) ei leitud ühtegi maali – ilma alusraamideta maalidel olid vähemalt servad kahjustunud ning need vajasisid raame, samas kui raamidega maalidel esines värvikadusid (tunduvalt vähem, kui ilma alusraamideta maalidel) ja mustust või olid deformeerunud lõuendid.

Esialgsel hinnangul ei leitud maalidelt eelmise konserveerimise jälgi. Vene Muuseumi tehtud filmis selgitab Pühtitsa kloostri konservator Vladimir Anšon, et niipea, kui ta maalid leidis, hakkas ta neid taastama.²⁸ Samas on uued alusraamid ainult kuuel maalil. Lisaks uute alusraamidega töödele leiti ka vanade (ilmselt originaalsete) raamidega töid. Nende seisund on oluliselt parem kui ilma raamita töödel.

Bakalaurusetöö kirjutamise ajal õnnestus Vladimir Anšoniga ühendust võtta. Tema sõnade järgi olid konserveeritud rohkem, kui 30 tööd. Kui ta maalid leidis, olid ainult mõned tööd vanadel alusraamidel – need olid kõige väärtuslikumad ja hästi säilinud portreed.

---

²⁵ MTÜ Vene Muuseum sõlmis koostöölepingu Eesti Kunstiakadeemiaga, <http://venemuuseum.ee/et/2017/11/16/mtu-vene-muuseum-solmis-koostoolepingu-est-ki-kunstiakadeemiaga/> (vaadatud 27. XII 2017).

²⁶ I. Budrik, intervjuu. Küsitles autor.

²⁷ Eesti Kunstiakadeemia Muinsuskaitse Digiteek, <https://digiteek.artun.ee/> (vaadatud 09. V 2018).

²⁸ Eestimaa Vene muuseumi ekspeditsioon. Pühtitsa klooster.

Raha alusraamide jaoks polnud palju, Anšon üritas tellida nii palju kui võimalik. Seetõttu on nende konstruktsioon üsna lihtne, kuid neid on rohkem kui telliks traditsioonilise konstruktsiooniga alusraame. Uutele alusraamidele pingutas ta mitu tööd, mis nõudsid alusraamide väljavahetamist, ning mitu tööd, mida oli säilitatud ilma alusraamideta. Mõned tööd jäid ka vanadele alusraamidele, mille seisukord oli rahuldav.

Kõikidel (nii vanade, kui ka uute) alusraamidega töodel oli kinnitatud värvikihti. Kinnitamist viidi läbi vastavalt vanale meetodile²⁹, vaha-vaigu segu (mastiksi ning dammariga). Pärast kinnitamist toneeris Anšon värvikadusid õlivärvidega. Konserveerimisöö viidi läbi aastatel 2002–2005.³⁰

3.2.1 Lõuendi kahjustused

Kõigil ilma alusraamideta hoitud teostel on probleeme lõuendi servadega. Mõnede lõuendite servad on venitatud auklikuks ja rebenenud. Paljudel teostel on naeltest tekkinud rooste jäljed. Lõuendi deformeerumine on kollektsiooni üks levinumaid probleeme. Enamasti esineb kollektsioonis lõuendi pinge lõtvumist (alusraamidega maalidel), lainetust, kortsunud pinda ning diagonaalsuunas volte ja murdejooni nurkades. Lõuendi kerge lõtvumine ning lainetus ilmnevad enamasti mikrokliima – temperatuuri ja niiskusraamini – muutumise tõttu, need ei ole enamasti maalile väga ohtlikud ega vaja kohest parandamist. Sekkumine võib olla mittevajalik, sest sageli on need defektid ebastabiilsed ning sobiva režiimi leidmisel võivad kohati isegi iseenesest paraneda. Samas on mõnel juhul lõuendi deformatsioon põhjustanud pragusid värvikihis ning see kujutab endast suurt ohtu töö säilimisele.

Mõnedel töodel on näha selgeid volte ja murdejooni, mis kinnitavad mehaanilist mõju lõuendi esi- või tagaküljele. Need on seotud hoiustamise ja käsitlemisega ning iseenesest need välja ei lähe. On teada, et teoseid hoiti kloostri torni ülemisel korrusel, kus tõenäoliselt puudusid sobivad tingimused maalide säilitamiseks. Lõuendid said mehaaniliselt kahjustada ilmselt siis, kui neid transporditi ühest kohast teisele (esialgu Bržeska stuudiost kloostri torni, seejärel tornist Vladimir Anšoni stuudiosse). Samas on ka võimalik, et maalid said kahjustada kunstniku enda stuudios, kus neid hoiti ilma raamideta ning oletatavasti üksteise peal,

---

²⁹ Meetodist annab hea ülevaate trükis В. В. Филатов, Реставрация настенной масляной живописи. Москва: Изобразительное искусство, 1995.

³⁰ V. Anšon, intervjuu e-maili teel. Küsitles autor, 20. III 2018. Kirjavahetus autori valduses.

virnastatult. Leiti kolm tööd, mille servad olid ära lõigatud ühest või kahest küljest. Arvatavasti ei meeldinud kunstnikule vastav maali osa ning ehk otsustas ta jätta alles tööst ainult fragmendi.

Kahe töö puhul avastati ebatavalisi kahjustusi: kolm üksteise all asetsevat sisselõiget. Tõenäoliselt olid need tehtud mehaaniliselt siis, kui töö oli rullitud – mingi terav ese on läbinud rullis maali.

11. Lõuendi deformatsioon.

12. Lainetus.

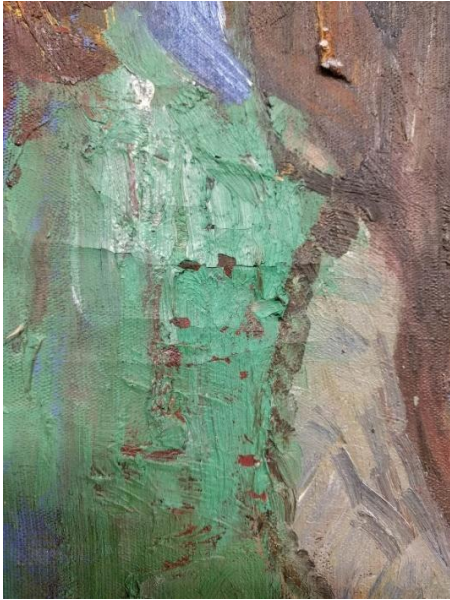
3.2.2 Maalikihi kahjustused

Teine suur probleem on värvikihi kahjustused – praod, krakelüür, irdumine, värvikaod. Silma järgi ei ole võimalik täpselt määratleda, mis kahjustusi põhjustab, kuid tõenäoliselt on need seotud mehaanilise mõjuga maalidele – tõstmise, transportimise, löökide või vibratsiooniga õhu (ventilatsiooni) mõjul – või sellega, et kunstnik kasutas spetsiifilise keemilise iseloomuga pigmente (näiteks koobalt või krapplakk), mis mõjutasid sideainet värvikihi kuivatamise ajal nii, et see võis põhjustada pragusid.³¹

---

³¹ E. В. Кудрявцев, Восстановление утраченной живописи. – Техника реставрации картин. Реагоим Е. В. Кудрявцев. Москва: Издательство В.Шевчук, 2002, lk 38.

13. Värvikaod ning irduv värv.

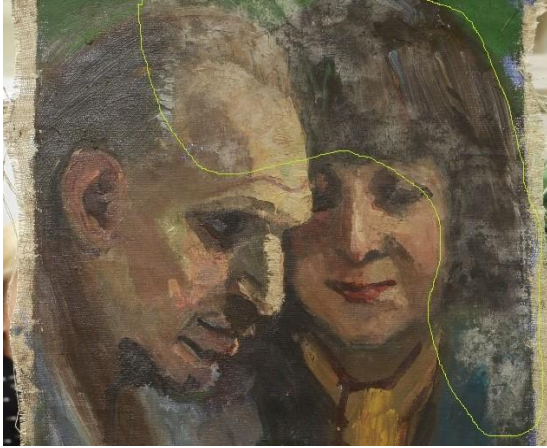
14. Praod.

Enamikul töödel (mis on tehtud pärast 1960ndaid) on väga paks värvikiht. Bržeska töötas *alla prima* tehnikas, kuid ei ole teada, kuidas ta täpselt maalis. Seetõttu on raske määratleda, mis põhjustas krakelüüri. Bržeska maalid on sageli mitmekihilised. Üks võimalus on see (kui vaadata pilte, siis pigem tundub just nii), et kunstnik ootas, kuni alumine kiht on kuivanud ja seejärel kandis peale järgmise kihi. Seetõttu polegi kihtide vahel tugevat naket tekkinud. Mõlemad kihid on suhteliselt jäigad ja pastoossed ning ebapiisava nakke korral hakkavad need üksteisest iga väiksemagi mehaanilise pinge peale lahti lööma.³²

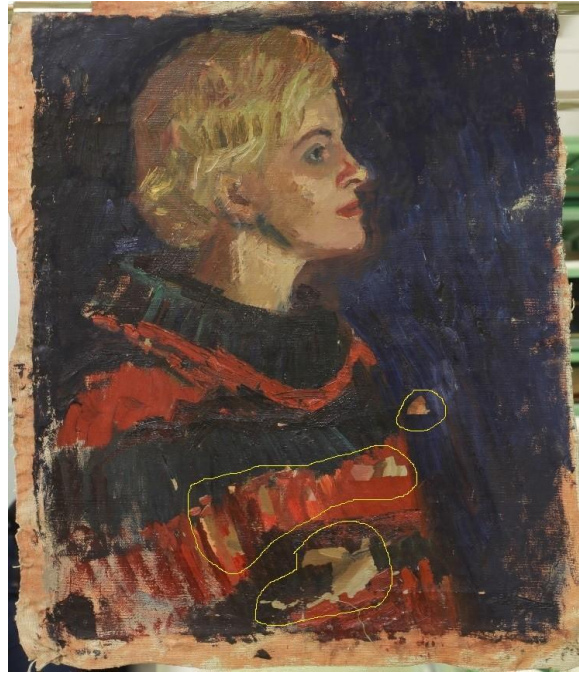
Enamasti ei ole selles maalikollektsioonis värvikaod väga ohtlikud maalide säilitamiseks, sest värv on nende kõrval kinni. Kuid esines 21 tööd, kus värvikadusid ümbritsev värv irdub ehk kujutab endast suurt ohtu. Mõnedel teostel on olemas hästi suured värvikaod, kuid need ei häiri maali esteetilist terviklikkust, vaid sobivad harmooniliselt kokku kunstniku ekspressiivse ning hoogsa pintsli tõmbega. Viiel maalil on värvikao all näha alumist maalingukihti. Vähe usutav, et tegemist on visandiga, sest pintsli tõmbed ei kordu. Kõige tõenäolisemalt ei meeldinud kunstnikule tema algne maaling ning tegi ta selle peale uue.

---

³² K. Nicolaus, Craquelure. – The Restoration of Paintings. Peatoim Christine Westphal. Cologne: Könemann, 1998, lk 165–167.

15. Kaitsepaberi jäänused.

16. Värvikaod.

Peaaegu kõik tööd on määratud – maalikiht on kaetud tolmu kihiga. Määratud olid need tööd, mida hoiti alusraamidel. Mõndadel töödel oli tolmu kiht nii paks, et detailid olid raskesti jälgitavad. Pooltel töödel on maalipinnal õhukesed paberitükid – kaitsepaberi jäänused, mis pandi maalidele juba Vene Muuseumis hoidmiseks. Kui klooster andis maalid säilitamiseks üle Vene Muuseumile, oli muuseumi eelarve piiratud. Siidipaber, mis sobib hästi maalide hoidmiseks, oli kallis, nii et seda sai kasutada ainult mõnede maalide puhul. Ülejäänud maalide katmiseks kasutati majapidamis- või pakkepaberit, mis ilmselt ei sobi teoste säilitamiseks.³³ Osa sellest jäigi värvikihtile. Praegu asuvad maalid Hoiuraamatukogus Vene Muuseumi hoidlas, kus on stabiilsed ja sobivad tingimused maalide säilitamiseks ning majapidamis- või pakkepaberit enam ei kasuta.

Üksikute maalidel esines pinnal ka muid kahjustusi: plekke, mis meenutavad roostet, ning plekke, mis näevad välja nagu hallitus. 3–4 teosel leiti mustuse hulgas ka juukseid. Lõuendite tagaküljed ei ole nii määratud, kuid vajavad kuivpuhastamist.

Kõik teostatud seisundipassid ning teoste graafiline dokumentatsioon on leitav Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse digiteegis, kuid väike osa neist on leitav käesoleva töö lisana.

---

³³ I. Budrik, intervjuu. Küsitles autor.

4. Maalide konserveerimine

Kõik 21 Bržeska tööd Vene Muuseumi kollektsioonist, mis olid avariilises seisundis, toodi kooli. Kuna suurim oht maalide säilitamiseks on irduv värvikiht, siis seda kinnitati kõigi 21 töö puhul. Edasised toimingud sõltusid eelarvest. Ei ole mõistlik viia läbi kõiki konserveerimisprotsesse, kui maale ei hoita pärast stabiilsetes tingimustes ehk alusraamil. Kuna eelarve oli piiratud, oli võimalik tellida ainult 6 alusraami. Valiti maalid, mille puhul viia lõpule konserveerimistööd. Kuna ühel kooli toodud maalil oli juba kvaliteetne alusraam olemas, konserveeriti täielikult 7 maali. Maalide valik tehti vastavalt bakalaurusetöö autori subjektiivsele soovile – mõnede tööde puhul kahjustuste tõsiduse põhjal (näiteks suur auk lõuendis, palju värvikadusid), teiste tööde puhul - lähtuvalt autori esteetilisest eelistustest.

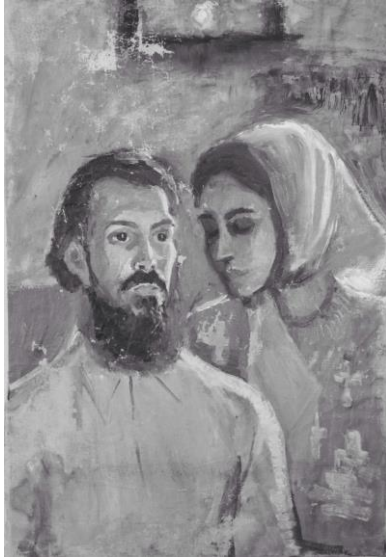
4.1 Pinnauuringud

Konserveerimistööde teostamise jooksul toimus maali esi- ja tagakülje põhjalik visuaalne uurimine erineva lainepikkusega elektromagnetkiirguse abil. Maalistuudio fototehnika ning Andres Uueni abil olid teostatud fotod nii tavavalguses kui ultraviolet- ja infrapunakiirguses. Uuriti seitset täielikult konserveerimiseks valitud tööd.

Infrapuna uuringud teostati lootuses avastada muudatusi kompositsioonis pealmise maalikihi all (on teada ka, et kui Brzeskale ei meeldinud tema algne maaling, tegi ta selle peale uue). Uurimise ajal ei avastatud alusjooniseid ega muudatusi kompositsioonis, kuid ühe maali puhul avastati, et infrapuna- ja UV kiirguses tehtud fotodel ei ole näha autori signatuuri, mida tavavalguses on näha maali alumises paremas nurgas.

17. Foto tavavalguses.

18. Foto infrapunakiirguses.

19. Foto ultraviolettkiirguses.

Ultraviolettkiirguses oli tavaliselt võimalik nähtavale tuua eelnevate konserveerimistööde – näiteks retušeeringute jälgi ning lakikihi olemasolu. Ilmnes, et antud maalide puhul ei saa ultraviolettkiirguses teostatud fotode järgi teha kindlaid järeldusi. Mõnedel fotodel on eredamalt väljajoonistuvad pinnad, mis on sarnased lakikihi jälgedega, ning hästi tumedad kohad, mis näevad välja nagu hilisemad parandused, kuid võrreldes fotol nähtavat tegeliku maalipinnaga, võis peaaegu kindlalt väita, et tegu oli just nimelt töötlemata, restaureerimata pinnaga – ilmselt on tegemist erinevate pigmentide fluorestsentsi erinevusega UV valguses.

Ultraviolettkiirguses tehtud fotosid vaadeldes sai uurida, kuidas mõjuvad maalile erinevad konserveerimistöös kasutatavad vahendid, näiteks erisugused liimid, ning kui hästi oli puhastatud pind peale nende kasutamist. Fotodelt nähtub, et liimijälgi ei ole ehk pind oli hästi puhastatud.

20. Foto tavavalguses.

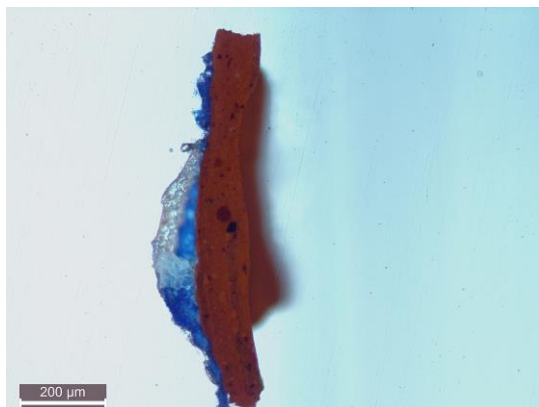

21. Foto ultraviolettkiirguses.

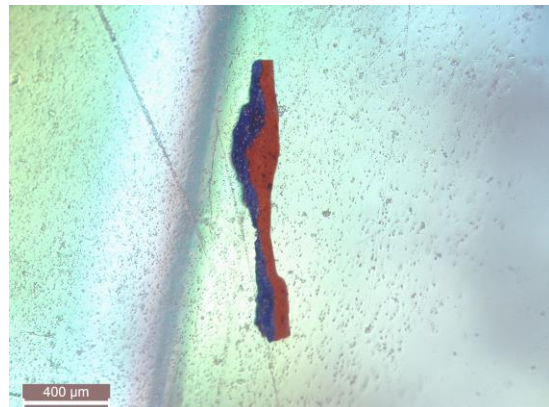
4.2 Punktuuringud

Mitmetest töödest võeti mikroproovid selleks, et uurida põhjalikumalt maali struktuuri ning vaadata, kuidas värvikiht reageerib triammooniumi lahusele. Proove uuriti nii EKA Muinsuskaitse ja konserveerimise osakonna konserveerimisstudios oleva valgusmikroskoobi all, kuid ka kasutades TTÜ tehnikat Urve Kallavuse juhendamisel.

Fotosid vaadates hakkas silma, et värv on hästi tihe, praktiliselt ei ole näha pigmentide rade granulatsiooni. See on iseloomulik süsteemilistele vabrikus toodetud pigmentidele.

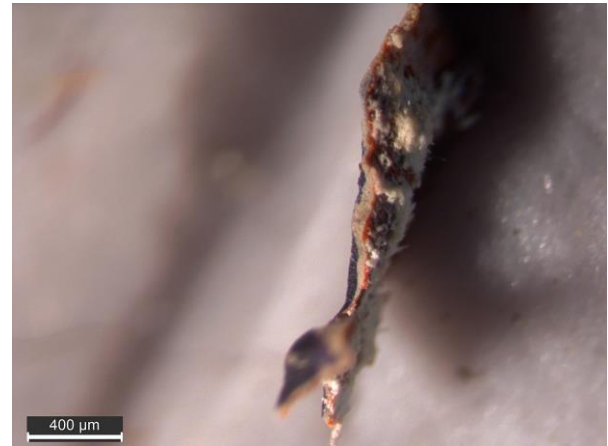
22. Mikroproov (1): võetud enne triammooniumtsitraadi kasutamist.

23. Mikroproov (2): võetud pärast triammooniumtsitraadi kasutamist.

24. Mikroproov (3): 1) sinine maaliikiht 2) beež maaliikiht 3) punane maaliikiht 4) valge krunt.

25. Mikroproov (4): on hästi näha krundikihti.

Mikroproovidelt nähtub, et nende maalide puhastamiseks oli sobiv ka triammooniumtsitraadi vesilahus, kuna värvikihti see ei kahjustanud. Lõpuks otsustati siiski destilleeritud vee kasuks, kuna ka see oli efektiivne, lisaks nõuaks triammooniumiga puhastamine nagunii veega neutraliseerimist, seega mängis oma rolli ka töömahukus.

4.3 Maalikihi kinnitamine

26. Maalikihi kinnitamine jänesnahaliimiga.

27. Maalikihi kinnitamine jänesnahaliimiga (2).

Kuna konserveerimist vajavate tööde arv oli väga suur, töötati kahekesi – käesoleva bakalaaurusetöö autor ning assistent – tudeng Saksamaalt Lidia Gugliuzza, kes tuli Eestisse Erasmuse programmi raames.

Esimeseks konserveerimisetapiks oli värvikihi kinnitamine. Esimene meetod oli profülaktilise kleebise paigaldamine jänesenahaliimiga (3% jänesenahaliim + vesi). Operatsioon viidi läbi kuue töö puhul, kuid selgus, et mõnedel maalidel irdub värv 80% maalipinna piirkonnast ja on vaja alustada lokaalset kinnitamist. Selleks kasutati MFK (Medium für Konsolidierung ehk konsolideerimisaine; keemiline iseloomustus: akrüüldispersioon). Madala viskoossuse tõttu on konsolideerimisainel suurepärase läbitungimisvõime. See võimaldab lahtiste ja kriidistuvate värvikihtide ohutut ja efektiivset konsolideerimist isegi veetundlikel pindadel, nagu näiteks kullatud või õhukestel kattekihtidel. Aine kontsentratsiooni saab reguleerida, lisades destilleeritud vett. Enne konsolidandi peale kandmist võib pinda esmalt niisutava ainenäiteks etanooli. Pärast konsolideerimist võib üleliigse konsolidandi eemaldada atsetooniga 24 tunni järel, kui aine on kuivanud.³⁴

Esialgu prooviti süstida etanoolilahust (etanool:vesi, 1:1) selleks, et MFK saaks kergesti levida maalikihi all, kuid see ei täitnud eesmärki ning aeglustas liimi kuivatamise protsessi. Seetõttu kasutati hiljem ainult MFK-d, millel on endal tänu väga peenele molekulaarstruktuurile piisavalt hea läbitungimis- ning levimisvõime. Värv alla süstiti MFK-d, mille järel kaeti see koht kilega ja töödeldi seda spaatliga selleks, et liim imbuks kiiremini. Pärast seda asetati koha peale raskus ning jäeti paariks tunniks pressi alla. Mõnedes kohtades võttis kuivamine umbes tund aega, samas kui teistel oli vaja mitu tundi. Mõnikord oli vajalik korduv kinnitamine.

Kolmele maalile kinnitati lokaalne profülaktiline kleebis 5% kalaliimiga. Seda tehti kohtadel, kus MFK süstlaga oli seda raske kinnitada, sest irduvad värvitükid olid liiga väiksed.

Profülaktilise kleebise paigaldamise protsess nägi välja järgmine: lõigati välja kaks ruutu erinevatest kompressiks vajalikest materjalidest: Melinexi kilest lõigati välja üks ruut mõõtmetega ca 10x10 cm. Ca 7 cm suurune lapp liimi pealekandmiseks lõigati nn mikalentpaberist, mis on valmistatud 100%-lisest pikakiulisest puuvillakiust ning mille pH, ehk paberi seisundit ning selle happelisust iseloomustav ühik, on võrreldes näiteks

---

³⁴ Lascaux Medium für Konsolidierung, <http://www.kremer-pigmente.com/de/lascaux-medium-fuer-konsolidierung-81012.html> (vaadatud 13. IV 2018).

siidipaberiga palju stabiilsem.³⁵ Värv kinnitamiseks valmistati liimi (esialgu jänesenaha-, pärast kalaliimi) vesilahus. Mikalentspaber asetati maalipinnale ning kaeti korralikult liimiga. Kompres kaeti kilega ning liimaine paremaks levimiseks töödeldi pinda kuumaspaatliga. Seejärel eemaldati kile, puhastati pind destilleeritud veega, pandi koha peale raskus ning jäeti paari tunniks pressi alla.

Värv kinnitati ühe kuu jooksul kõigil 21 kooli toodud maalidel.

4.4 Maalipinna puhastamine

Teiseks etapiks oli puhastamine. Lõuendi tagakülje puhastamiseks kasutati vaid kuivpuhastuse meetodit – pintsli ja tolmuimejat. Enne maalikihi puhastamist tehti proove ensüümi, destilleeritud vee ning triammoniumtsitraadi vesilahusega (2%, 3,5%, 5%). Proove tehti kasutades vatist tampooni. Triammoniumtsitraadi vesilahus töötas hästi, kuid selle kasutamine polnud põhjendatud, sest destilleeritud vesi töötas sama efektiivselt. Maalipind oli nii ebahühtlane, et vatiga puhastamine oleks halb, sest see jätkaks pinnale vatikiud, mis vajavad hiljem eemaldamist. Järgmine proov tehti destilleeritud vees immutatud švammiga (suction-block sponge). See meetod oli kõige sobilikum ning seda kasutati kõigi 7 maali puhastamiseks. Kaitsepaberi jäänuseid ja karvakesi eemaldati mehaaniliselt, kasutades veega immutatud švammi ning skalpelli.

Üllatavalt ei olnud maalid nii määrdunud, nagu esmapilgul tundus.

---

³⁵ K. Pauklin, Evelyne von Maydelli käärilõigete konserveerimise lugu. – Rahvusarhiivi ajaveeb 16. IV 2014, <http://rahvusarhiiv.tumblr.com/post/82894583118/evelyne-von-maydelli-k%C3%A4%C3%A4ril%C3%B5igete-konserveerimise> (vaadatud 12. IV 2018).

28. Puhastusproovid.

29. Puhastusproov švammi ja destilleeritud veega.

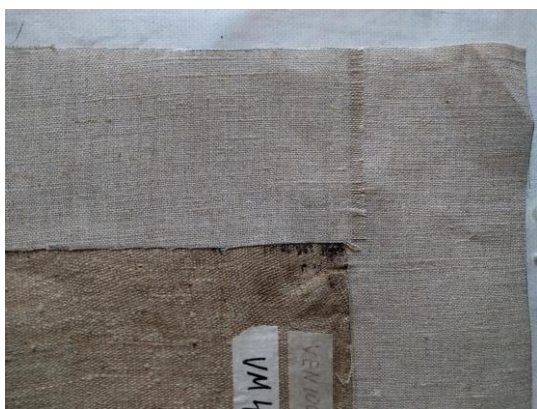
4.5 Lõuendääriste paigaldamine

Maalide säilitamiseks oli vaja pingutada need alusraamidele. Seitsmest tööst, mis valiti täielikuks konserveerimiseks, kolm olid vanade alusraamidega. Nendest ainult üks alusraam oli heas seisundis – stabiilse konstruktsiooniga, tugev ja puhas. Kiile sellel alusraamil ei olnud, kuid puitlatid on laiad, nii et toetavad lõuendit piisavalt. Teised alusraamid vajasisid asendust. Enne alusraamidele pingutamist vajasisid lõuendi servad parandamist, kuna olid murdekohtadest rebenenud ning naelaaukudest kahjustatud. Selle tarbeks valmistati ette 8 cm laiused lõuendiribad, mis narmastati servadest 1,5–2 cm ulatuses. Enne uute servade liimimist tuli originaallõuend võimalikult sirgendada. See oli problemaatiline, sest lõuendid olid hästi paksud ning värv oli väga pastoosne. Lõuendeid niisutati veega ning triigiti rauaga, mille temperatuur ei olnud nii kuum (umbes 70°C), et see hakkaks kahjustama värvikihti, vaid oli piisav selleks, et lõuend võimalikult siledaks teha. Pärast seda asetati lõuend pressi alla.

Äärise kinnitamiseks kasutati BEVA 371 kile. BEVA 371 kile on valmistatud puhtast BEVA 371 lahusest. Kleepkile on asutatud kahe lehe – silikooniga kaetud Mylari kile ja silikooniga kaetud vahepaberi – vahele. BEVA 371 kile ja Mylari vahetule on täiesti läbipaistvad, ning läbipaistva kandja abil saab kile lõigata ükskõik millise kuju järgi ja asetada täpselt kuhu vaja,

kui liim on veel mitteaktiivne – see on eriti kasulik käsitledes tundlikke materjale. Seejärel saab kuumaspaatliga aktiveerida temperatuuril 65°C. BEVA 371 kile on lahustivaba ja ei kleepu pinnale, enne kui seda aktiveeritakse kas kuumuse või lahustitega. BEVA 371 kile saab eemaldada poorsetelt pindadelt, kasutades heksaani või atsetooni, tehes kindlaks, et lahustid ei kahjusta teost. Need lahustid ei lahusta kilet, vaid lihtsalt paisutavad seda ja seetõttu ei saasta ega määri poorseid materjale.³⁶

Uute äärise paigaldamiseks asetati BEVA 372 kilest lõigatud ribad uute ja vanade lõuendi servade vahele ning aktiveeriti liim triikrauaga.

30. Uute äärise paigaldamine.

4.6 Lõuendikadude parandamine

Seitsmest tööst kolmel maalil esines lõuendis rebendeid. Kahel maalil oli mitu väikest auku, samal ajal kui teisel oli suurem rebend, mille ümber oli lõuend deformeerunud. Suure rebendi tagaküljelt toestamiseks lõigati lõuendist välja rebendi kuju järgiv lapp. Enne parandamist niisutati kahjustatud kohta lõuendiniitide sirgestamiseks veega ning triigiti terve piirkonna sirgestamiseks rauaga. Toestuslapi kinnitamiseks kasutati sama meetodit, mida uute lõuendäärise paigaldamiseks.

Väikeste aukude parandamiseks kasutati spetsiaalselt konserveerimiseks mõeldud sünteetilist valmismaterjali – Parafili, mille ühele küljel oli juba kinnitatud BEVA kile. Aktiveerimiseks kasutati kuumaspaatlit.

---

³⁶ BEVA 371 Film, <http://www.conservationssupportsystems.com/product/show/beva-371-film/beva-adhesives> (vaadatud 13. IV 2018).

31. Suure lõuendirebendi parandamine.

32. Väikeste aukude parandamine.

33. Sisselõigete parandamine.

4.7 Lõuendi alusraamile pingutamine

Kuuele maalile valmistati tellimuse järgi uued tugipuudega kiilraamid. Enne alusraamidele pingutamist olid tööd umbes nädal aega pressi all, deformeerunud alasid ka niisutati ning töödeldi triikrauaga. Lõuendite kinnitamiseks alusraamile kasutati klambripüstolit.

Osade tööde alusraamile pingutamine ning lõuendite tasapinnalisuse saavutamine oli küllaltki komplitseeritud, kuna maalialustes esines tugevaid deformatsioone ning kahjustusi – lõuend oli ebaühtlaselt välja veninud ning jäik ja paks maalikiht oli teinud selle ebaelastseks ning selle endine vorm ei olnud enam taastatav.

4.8 Maalikadude kruntimine ja toneerimine

Kõikidel teostel esineb suuremal või vähemal määral värvikadusid, osadel töödel, just pastossemates piirkondades, on ulatuslikud kaod, kuid nagu varem mainitud, ei mõju need maali esteetilise terviklikkuse seisukohalt häirivalt, vaid sobituvad harmooniliselt kokku kunstniku ekspressiivse ning hoogsa pintslitõmbega. Enamasti on värvikao all näha alumist maalikihti. Ülaltoodud asjaoludest lähtuvalt otsustati jätta suurem osa värvikadudest sellesse seisundisse, milles nad ilmsid pärast värvikihi kinnitamist ning puhastamist ning täita vaid

need kohad, kus täitekrunt aitaks kaasa värvikihi säilitamisele – näiteks kaod, kus säilinud värvikiht on impastone ning terava servaga. Krunditi ka parandatud lõuendirebendid- ja augud.

Täitekrunt maalikihi kadude katmiseks segati kriidipulbrist ja 5% kalaliimi vesilahusest, millele lisati elastuse andmiseks tilgake linaõli.

Enne retušeerimist tehti proovi MFR-ga (Medium Für Retuschierung) segatud pigmentidega ning ka akvarellidega. Mõlemad värvid sobisid hästi värvikadude toneerimiseks, kuid otsustati akvarellide kasuks, kuna nii on maalipinnale kantava lisamaterjali hulk kõige väiksem, samuti on akvarellidega toneerimine kiirem ning säästlikum.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö koostamine kujunes mahukaks ja meeldivaks tutvumiseks maalikollektsiooni inventeerimise ning konserveerimisega. Kokku inventeeriti 204 Irina Bržeska tööd Vene Muuseumi kollektsioonist. Koostati seisundipassid ning graafiline dokumentatsioon Eesti Kunstiakadeemia muinsuskaitse digiteegis. Enamik töid on rahuldavas seisukorras, kuid päris suur hulk vajab põhjalikku konserveerimist. Avariiseisukorras avastati 21 tööd. Umbes 30 tööd olid alusraamidega. Nende seisukord on parem, kui nendel, mis olid ilma alusraamideta, kuid heas seisukorras (see tähendab valmis koheseks väljapanemiseks näitusele) ei leitud ühtegi maali.

Kõige laialdasemalt levinud probleemid käesoleva kollektsiooni maalidel on värvikihi kahjustused – praod, krakelüür, irdumine aluspinnalt, kaod – ning lõuendi deformeerumine. Kõikidel teostel, mida hoiti ilma alusraamideta, esineb probleem lõuendi servadega. Mõned servad on nii palju veninud, et on moodustasid augud.

Peale selle on peaaegu kõik tööd määrdunud – maalikiht on kaetud tolmukihiga ja esineb palju erinevaid plekke. Mõnedel töödel on ka mehaanilised kahjustused – augud, voldid ning murdejooned.

Kahjustused on tingitud eelkõige maalide säilitustingimustest. Kunstnik oli nii produktiivne, et tal lihtsalt polnud aega alusraamide tellimiseks, seepärast eemaldas ta valmis maalid alusraamilt ja pingutas uue lõuendi samale alusraamile. Maale hoiustati oletatavasti üksteise peal, virnastatult. Pärast kunstniku surma hoiti teoseid Pühitsa kloostri torni ülemisel korrusel, kus tõenäoliselt ka puudusid sobivad tingimused maalide säilitamiseks. Mehaaniliselt olid lõuendid kahjustatud arvatavasti siis, kui neid viidi üle ühest kohast teisele, kuid on ka võimalik, et maalid olid kahjustatud kunstniku enda stuudios.

Bakalaureusetöö kirjutamise ajal õnnestus võtta ühendust Irina Bržeska lapselapsega Dmitry Rudakoviga, kes elab Ameerikas. Perekonna isiklikust arhiivist leidis Dmitry ka vanaema fotod. Fotod skaneeriti ja saadeti muuseumile. Dmitry käest saadi ka teada, et 1990.aastatel viis kunstniku tütar enamuse tema loomingust endaga Moskvasse kaasa. 25 aastat tagasi kolis tütar Ameerikasse ning viis osa teostest (umbes 50) kaasa. Need maalid asuvad praegu Dmitry kodus ning fotod nendest saatis Dmitry töö autorile.

Enne konserveerimistöde läbiviimist õnnestus ühendust võtta Vladimir Anšoniga, kes leidis tööd Pühitsa kloostri ning konserveeris neid aastatel 2002–2005. Tema sõnade järgi konserveeris ta rohkem kui 30 tööd – osad, lagunened alusraamidega tööd pingutas ta uutele raamidele; samuti need tööd, millel alusraamid üldse puudusid. Kõikidel (nii vanade, kui ka uutega) alusraamidega töodel kinnitati värvikiht ning toneeriti värvikaod.

Kõik 21 tööd, mis kooli toodi, olid avariilises seisundis. Kuna suurim oht maali säilimisele on irduv värvikiht, siis kinnitati värv kõigi 21 töö puhul. Edasised toimingud sõltusid eelarvest. Kui maale ei hoita hiljem stabiilsetes tingimustes ehk alusraamil, siis ei ole mõistlik viia läbi kõiki konserveerimisprotsesse. Piiratud eelarve tõttu oli võimalik tellida ainult kuus alusraami, mistõttu tuli valida maalid, mille puhul viiakse konserveerimistööd lõpule. Kuna ühel maalil oli juba kvaliteetne alusraam olemas, konserveeriti täielikult seitse maali.

Summary

The main motive for choosing the bachelor thesis topic was desire to acquire more comprehensive experience of conservation of oil paintings. The subject of research was a collection of paintings by an artist Irina Brzeska – a portrait painter, who was born in 1909 in Kiev, but worked and lived in Estonia most of her life. During her career Brzeska created a unique portrait gallery, she painted both famous people (for example, Arvo Pärt, Georg Ots), and also her relatives, friends or just people, who lived around her. Irina Brzeska died in 1990, all of her unsold paintings she willed to the Pühtitsa Convent, where they stayed until the convent handed them over to Russian Museum.

The written part of the work is divided into two parts, starting with a brief history of Russian Museum and Brzeska biography. As a main source of the research the author used essays by Anastasia Tsvetaeva and an interview, that the author made with Irina Budrik, a director of Russian Museum.

The second part talks about the inventory of the collection and the conservation process, describing the artist's painting technique, general condition of the pieces prior to conservation, the encountered problems, and reasons for choosing particular methods and materials.

At the beginning of career, the artist painted in classical style, with great focus on details and it took several weeks for one portrait to be completed. Her style was similar to realism. Brzeska's painting style changed in the 1960s, when she began to paint portraits within a single session. She used canvas and oil paints throughout her career.

The practical part of the work was revolved around two topics: compiling the inventory of paintings along graphic documentation of their condition; and conservation of pieces that were found in critical state. The final inventory list of Russian Museum collection of Irina Brzeska's work totaled 204 pieces. Most of the pieces were in acceptable condition, but portion of them needed conservation. Among those were 21 pieces that needed immediate conservation and they were brought over to the university.

The most widespread problems in this collection are damaged paint layer – cracks, losses, flaking colour – and deformation of the canvas. All pieces that were kept without canvas stretchers have problems with the edges of the canvas. Some edges are stretched so much that holes started to form.

In addition, in almost all pieces the paint layer is covered with a dust and there are many different stains. Some paintings have also mechanical damage – holes, streamlines, undulation.

As the biggest challenge to the preservation of the painting is flaking paint layer, the color was consolidated for all 21 pieces found in critical condition to prevent further deterioration. Further activity depends on the budget. If the painting is not to be kept in appropriate conditions, which includes canvas stretcher, then it is not prudent to carry out all conservation processes. Due to the limited budget, it was possible to order only six canvas stretchers, therefore, it was necessary to select paintings for which the conservation work would be completed. One painting already had a good quality canvas stretcher, thus the total of seven paintings were completely conserved.

Kasutatud materjalid

1. **Eastaugh, Nicholas; Nadolny, Jilleen; Lowengard, Sarah.** Pigments in Western easel painting. – Conservation of Easel Paintings. Peatoim J. H. Stoner, R. Rushfield. London: Routledge, 2012.
2. **Kormašov, Nikolai.** Vene kunstnikud Eestis XX sajandi algupoolel. Tallinn: Print Best, 2006.
3. **Metsjärv, Mai.** Kunstisalongis. Huvastijätt portretistiga. – Postimees 12. VI 1991.
4. **Nicolaus, Knut.** Craquelure. – The Restoration of Paintings. Peatoim Christine Westphal. Cologne: Könemann, 1998.
5. **Sasch, Nadja.** Der trockene Pinsel. München: Edition Michael Fischer, 2012.
6. **Беленкова, Алла.** Гости съезжались на дачу. Таллин: Tallinna Raamatutrükikoda, 2017.
7. **Исаков, Сергей.** Русские общественные и культурные деятели в Эстонии: Материалы к биографическому словарю. Таллин: MTÜ Vene Muuseum, 2006.
8. **Казакова, О. В.** О моей маме. – Эссе о художнике. Peatoim O. V. Kazakova. Москва: ИнформСвязьИздат, 1994.
9. **Кудрявцев, Е. В.** Восстановление утраченной живописи. – Техника реставрации картин (edaspidi ТРК). Peatoim E. V. Kudrjajtsev. Москва: Издательство В.Шевчук, 2002.
10. **Филатов, В. В.** Реставрация настенной масляной живописи. Москва: Изобразительное искусство, 1995.
11. **Храброва, Н. С.** Алла прима. – Эссе о художнике. Peatoim O. V. Kazakova. Москва: ИнформСвязьИздат, 1994.
12. **Цветаева, А. И.** Вся сложность чувств. – Эссе о художнике. Peatoim O. V. Kazakova. Москва: ИнформСвязьИздат, 1994.
13. **Anšon, Vladimir.** Intervjuu e-maili teel. Küsitles autor, 20. III 2018. Kirjavahetus autori valduses.
14. **Budrik, Irina.** Intervjuu. Küsitles autor, 18. XII 2017. Lindistus autori valduses.
15. **Rudakov, Dmitry.** Intervjuu e-maili teel. Küsitles autor, 20. III 2018. Kirjavahetus autori valduses.

16. BEVA 371 Film, <http://www.conservationssupportsystems.com/product/show/beva-371-film/beva-adhesives> (vaadatud 13. IV 2018).
17. Eestimaa Vene muuseumi ekspeditsioon. Pühtitsa klooster. – Venemuuseum Videochannel, <https://www.youtube.com/watch?v=D4CvNL-i8Xk> (vaadatud 9. III 2018).
18. Lascaux Medium für Konsolidierung, <http://www.kremer-pigmente.com/de/lascaux-medium-fuer-konsolidierung-81012.html> (vaadatud 13. IV 2018).
19. MTÜ Vene Muuseum sõlmis koostöölepingu Eesti Kunstiakadeemiaga, <http://venemuuseum.ee/et/2017/11/16/mtu-vene-muuseum-solmis-koostoolepingu-eesi-kunstiakadeemiaga/> (vaadatud 27. XII 2017).
20. **Pauklin, Kärt.** Evelyne von Maydelli käärilõigete konserveerimise lugu, 2014. – Rahvusrhiivi ajaveeb, <http://rahvusrhiiv.tumblr.com/post/82894583118/evelyne-von-maydelli-k%C3%A4%C3%A4ril%C3%B5igete-konserveerimise> (vaadatud 12. IV 2018).
21. Vene Muuseumi ajalugu, <http://venemuuseum.ee/et/ajalugu/> (vaadatud 12. XII 2017).

Lisa 1. Illustratsioonide nimekiri

1. Hoone Koidula 23 enne restaureerimist. Foto: Tallinna linnavalitsus, 2016, <http://www.ehitusuudised.ee/uudised/2016/09/06/remet-ehitab-kadriorgu-uue-lasteaia> (vaadatud 15. X 2017).
2. L. Koidula 23 Tallinnas (Lotte lasteaed). Foto: Muinsuskaitseamet, 2017.
3. Vene muuseum Pikk 29. Tundmatu autor, <http://vanaveeb.linnamuuseum.ee/vemu/uudised/2016-2/> (vaadatud 28. XII 2017).
4. **Irina Bržeska**, Autoportree. Foto: Irina Budrik, 2017.
5. **Irina Bržeska**, Arvo Pärt. Foto: Irina Budrik, 2017.
6. **Irina Bržeska**, Vennad. Ülo ja Jüri Tuulik. Foto: Irina Budrik, 2017.
7. **Irina Bržeska**, Maastikupilt I. Foto: Dmitry Rudakov, 2018.
8. **Irina Bržeska**, Maastikupilt II. Foto: Dmitry Rudakov, 2018.
9. **Irina Bržeska**, Suvine uni I. Foto: Irina Budrik, 2017.
10. **Irina Bržeska**, Suvine uni II. Foto: Irina Budrik, 2017.
11. – 15. autori fotod.
16. **Irina Bržeska**, Naine kirjus sviitris. Foto: Irina Budrik, 2017.
17. – 33. autori fotod.

Lisa 2. Seisundipassid

Sündmuse andmed / Event data

Nimetus/Title: Irina Bržeska kollekstioon Vene muuseumis
Toimumiskoht: Vene Muuseum
Toimumisaeg/Exhibition period: 25.10.2017 -

Teose andmed / Artwork data

Nimetus/Title: Heinategu
Autor/Artist: Irina Bržeska
Dateering/Dating: -
Tehnika/Technique: Õli lõuendil

Omaniku andmed / Owner data:

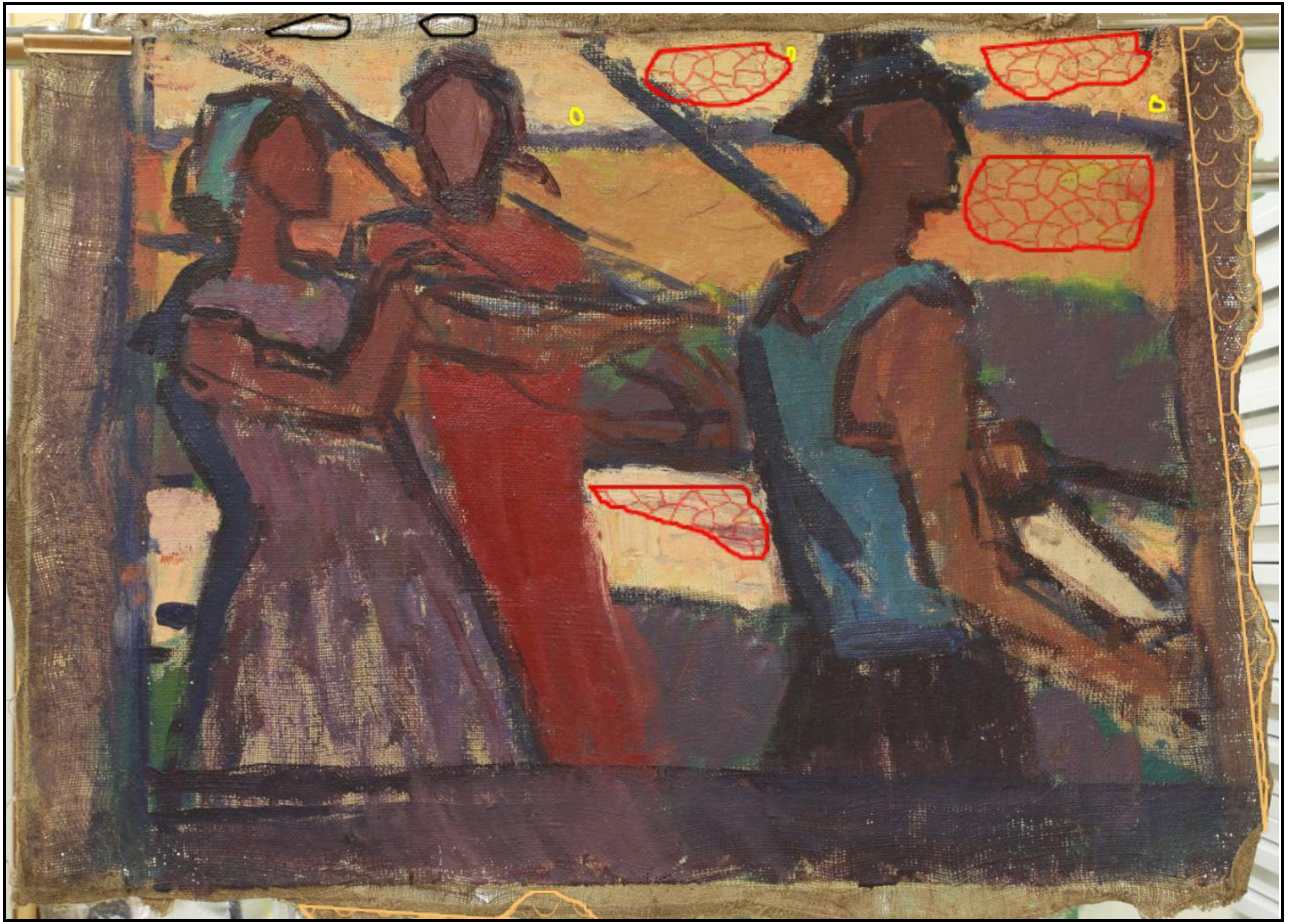
Omanik/Owner: Vene Muuseum

Seisundi andmed / Condition data

Üldhinnang/General assessment: Mitterahuldav / unacceptable Kehv / poor Rahuldav / fair
 Hea / good

Kommentaar/Comment: Värv on kohati maha hõõrdunud; maalipind on krakleestunud mõnedes kohtades, aga värv on kinni; mõnedes kohtades on maalipinnal mustus; lõuend on deformeerunud (välja veninud), seetõttu on palju väikseid auke üle kogu teose ja suured augud lõuendi servades.

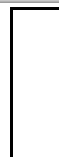

Nähtavus: 100%

Lõuend / Canvas

auk / hole - lõuend on deformeerunud (välja veninud), seetõttu on palju väikseid auke

auk / hole

deformatsioon / deformation

Värvikiht / Paint layer

kadu / loss

krakelüür / crack pattern

Sündmuse andmed / Event data

Nimetus/Title: Irina Bržeska kollekstioon Vene muuseumis
Toimumiskoht: Vene Muuseum
Toimumisaeg/Exhibition period: 25.10.2017 -

Teose andmed / Artwork data

Nimetus/Title: Neiu triibulises
suvikleidis
Autor/Artist: Irina Bržeska
Dateering/Dating: 1962
Tehnika/Technique: Õli lõuendil

Omaniku andmed / Owner data:

Omanik/Owner: Vene Muuseum

Seisundi andmed / Condition data

Üldhinnang/General assessment: Mitterahuldav / unacceptable Kehv / poor Rahuldav / fair
 Hea / good

Kommentaar/Comment: Ühes kohas irdub värvikiht;
aluslõuendi liitekohad paistavad läbi;
ühes kohas on rebend;
üle maalipinna on tilkunud tumenenud plekikesed;
lõuendi servad halvas seisukorras.

Nähtavus: 100%

Lõuend / Canvas

ühendus lahti / open joints

rebend /
tear

Värvikiht / Paint layer

plekk / stain

irduv /
flaking

Lisa 3. Konserveerimistööde kaardid

Objekt:	Tahvelmaal „Kaks vana naist”
Autor, koolkond, töökoda:	Irina Bržeska
Dateering:	1969

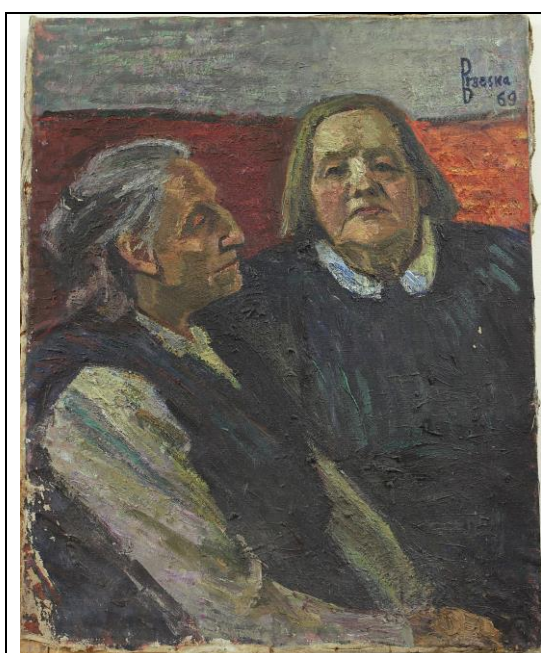

Foto enne konserveerimist

Peale konserveerimist

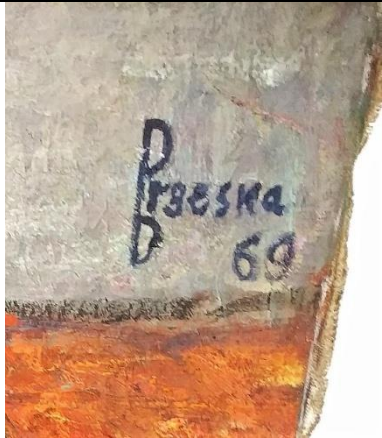
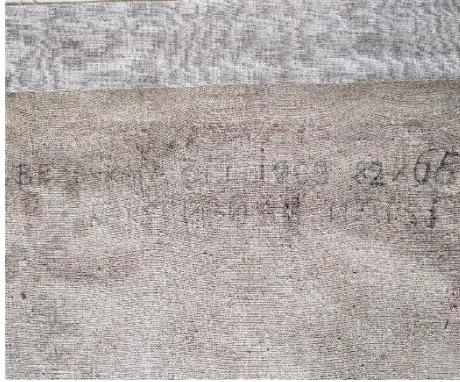
Materjal:	Lõuend
Tehnika:	Õli
Mõõtmed (cm):	66,5 x 83,5

Tulme kuupäev:	05.01.2018	Tööd alustatud:	01.02.2018
Tööd lõpetatud:	16.05.2018	Tagastatud omanikule:	

<p>Tööde kokkuvõte, soovitused edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:</p>	<p>Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).</p>
---	--

Objekti dokumentatsioon

<p>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</p>	<p>„Brzeska 69”</p>	
<p>Muud pealdised, märgid, tekstid:</p>	<p>„Brzeska õli 1969 82x65 Kaks vana naist“ tagaküljel</p>	

<p>Legend:</p>	<p>Teos kuulub Vene Muuseumile</p>
-----------------------	------------------------------------

Andmed varasemate restaureerimiste kohta:	Vladimir Anšoni sõnade järgi oli maalikihi kinnitamiseks kasutades vaha-vaigu segu (mastiksi ning dammariga). Pärast kinnitamist toneeris Anšon värvikadusid õlivärvidega.
--	--

Töö kirjeldus:	Kaks hallipäist ning halli rietatud vana naist heledamal taustal. Üks neist vaatab otse, teine – kõrvale.
-----------------------	---

Maali liik:	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

Kirjeldatav struktuur	Ülesehitus	Seisund
Alusmaterjal:	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
Krunt:	Üks kiht	Rahuldav
Maalikihid:	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, määrdumus
Kattekihid:	-	
Alusraam:	Puidust	Halb: must ja ilma kiiludeta

Konserveerimis- ülesanne:	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
Konserveerimiskava:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pinnauuringud 2. Maalikihi kinnitamine 3. Lõuendi tagakülje puhastamine 4. Maalikihi puhastamine 5. Ääraste paigaldamine 6. Lõuendi alusraamile pingutamine 7. Maalikadude kruntimine 8. Retušeerimine

Muudatused konserveerimise käigus:	-
---	---

Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd

Kuupäev	Tehtud tööd	Kasutatud materjalid
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
10.02.18 – 01.03.18	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
03.03.18	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
10.03.18	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
24.03.18	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumspatel, linasest kangast lõigatud äärised
05.05.18	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid,

		kiilud, haamer
15.05.18	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli
16.05.18	Retušeerimine	Dammarlakk, vesi, pintsel, akvarell

Objekt:	Tahvelmaal
Autor, koolkond, töökoda:	Irina Bržeska
Dateering:	1988

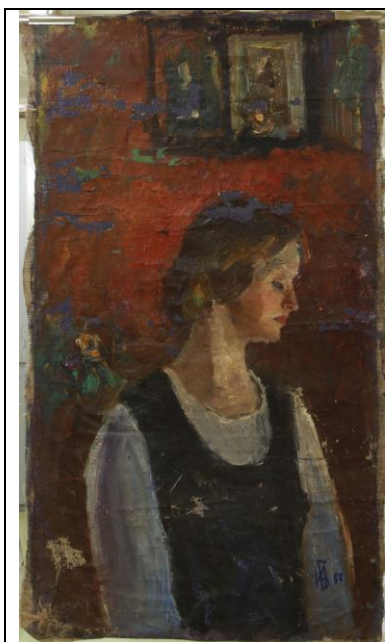
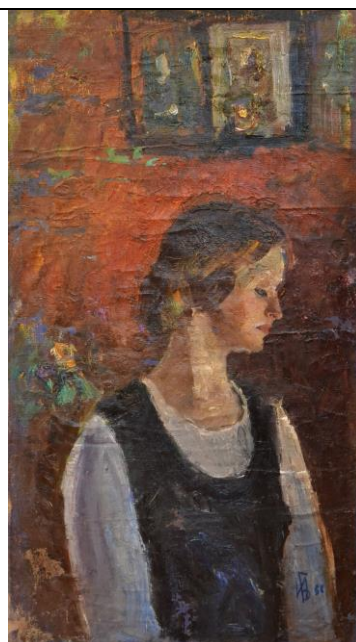

Foto enne konserveerimist

Peale konserveerimist

Materjal:	Lõuend
Tehnika:	Õli
Mõõtmed (cm):	55,3 x 99,6

Tulme kuupäev:	05.01.2018	Tööd alustatud:	01.02.2018
Tööd lõpetatud:	23.05.2018	Tagastatud omanikule:	

Tööde kokkuvõtte, soovitused edaspidiseks hoiustamiseks	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja
--	--

ja eksponeerimiseks:	niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).
-----------------------------	--

Objekti dokumentatsioon

Autori või töökoja märgistus, signatuur:	„ИБ 88”	
Muud pealdised, märgid, tekstid:	-	

Legend:	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

Andmed varasemate restaureerimiste kohta:	Ei olnud restaureeritud
--	-------------------------

Töö kirjeldus:	Noor neiu valges kleidis ja mustas sarafanis.
-----------------------	---

Maali liik:	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

Kirjeldatav struktuur	Ülesehitus	Seisund
Alusmaterjal:	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
Krunt:	Üks kiht	Rahuldav
Maalikihid:	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
Kattekihid:	-	
Alusraam:	Puudub	

Konserveerimis- ülesanne:	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--

Konserveerimiskava:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pinnauuringud 2. Maalikihi kinnitamine 3. Lõuendi tagakülje puhastamine 4. Maalikihi puhastamine 5. Ääraste paigaldamine 6. Lõuendikadude parandamine 7. Lõuendi alusraamile pingutamine 8. Maalikadude kruntimine 9. Retušeerimine
----------------------------	--

Muudatused konserveerimise käigus:	-
---	---

Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd

Kuupäev	Tehtud tööd	Kasutatud materjalid
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
10.02.18 – 02.03.18	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
03.03.18	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
10.03.18	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
24.03.18	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
03.03.18	Lõuendikadude parandamine	Parafil, BEVA 371 kile, kuumaspaatel
06.05.18	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer

15.05.18	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli
17.05.18	Retušeerimine	Dammarlakk, vesi, pintsel, akvarell

Objekt:	Tahvelmaal
Autor, koolkond, töökoda:	Irina Bržeska
Dateering:	1960–1990

Foto enne konserveerimist

Peale konserveerimist

Materjal:	Lõuend
Tehnika:	Õli
Mõõtmed (cm):	55,2 x 89

Tulme kuupäev:	05.01.2018	Tööd alustatud:	01.02.2018
Tööd lõpetatud:	22.05.2018	Tagastatud omanikule:	

Tööde kokkuvõte, soovitus edaspidiseks hoiustamiseks	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud.
---	--

ja eksponeerimiseks:	Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).
-----------------------------	--

Objekti dokumentatsioon

Autori või töökoja märgistus, signatuur:	-	
Muud pealdised, märgid, tekstid:	-	

Legend:	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

Andmed varasemate restaureerimiste kohta:	Ei olnud restaureeritud
--	-------------------------

Töö kirjeldus:	Noor neiu punases kampsunis ja pruunis vestis.
-----------------------	--

Maali liik:	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

Kirjeldatav struktuur	Ülesehitus	Seisund
------------------------------	-------------------	----------------

Alusmaterjal:	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
Krunt:	Üks kiht	Rahuldav
Maalikihid:	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod
Kattekihid:	-	
Alusraam:	Puudub	

Konserveerimis- ülesanne:	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
Konserveerimiskava:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pinnauuringud 2. Maalikihi kinnitamine 3. Lõuendi tagakülje puhastamine 4. Maalikihi puhastamine 5. Ääraste paigaldamine 6. Lõuendi alusraamile pingutamine 7. Maalikadude kruntimine 8. Retušeerimine

Muudatused	
konserveerimise käigus:	-

Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd

Kuupäev	Tehtud tööd	Kasutatud materjalid
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
10.02.18 – 03.03.18	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
03.03.18	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
10.03.18	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
24.03.18	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
06.05.18	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrija, kiilud, haamer
15.05.18	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli
17.05.18	Retušeerimine	Dammarlakk, vesi, pintsel, akvarell

Objekt:	Tahvelmaal
Autor, koolkond, töökoda:	Irina Bržeska
Dateering:	1972

Foto enne konserveerimist

Peale konserveerimist

Materjal:	Lõuend
Tehnika:	Õli
Mõõtmed (cm):	59,7 x 109,2

Tulme kuupäev:	05.01.2018	Tööd alustatud:	01.02.2018
Tööd lõpetatud:	22.05.2018	Tagastatud omanikule:	

Tööde kokkuvõte, soovitused edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).
--	---

Objekti dokumentatsioon

Autori või töökoja märgistus, signatuur:	„Brzeska 72”	
Muud pealdised, märgid, tekstid:	-	

Legend:	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

Andmed varasemate restaureerimiste kohta:	
--	--

Töö kirjeldus:	Naine punases kampsunis ja põlles. Meenutab Irina Brzeskat, oletatavasti on tegu ühega autoportreedest.
-----------------------	---

Maali liik:	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

Kirjeldatav struktuur	Ülesehitus	Seisund
Alusmaterjal:	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud
Krunt:	Üks kiht	Rahuldav
Maalikihid:	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, praod, määrdumus
Kattekihid:	-	
Alusraam:	Puudub	

Konserveerimis- ülesanne:	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--

Konserveerimiskava:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pinnauuringud 2. Maalikihi kinnitamine 3. Lõuendi tagakülje puhastamine 4. Maalikihi puhastamine 5. Ääraste paigaldamine 6. Lõuendi alusraamile pingutamine 7. Maalikadude kruntimine 8. Retušeerimine
----------------------------	--

Muudatused	
konserveerimise käigus:	-

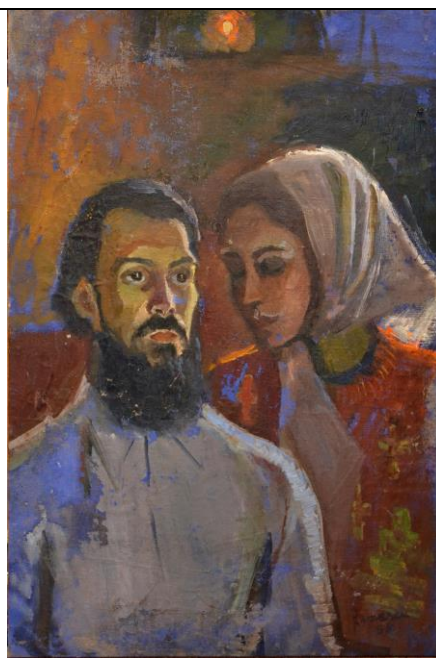
Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd

Kuupäev	Tehtud tööd	Kasutatud materjalid
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
10.02.18 – 02.03.18	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
03.03.18	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
10.03.18	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
24.03.18	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
05.05.18	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrija, kiilud, haamer
15.05.18	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli
17.05.18	Retušeerimine	Dammarlakk, vesi, pintsel, akvarell

Objekt:	Tahvelmaal
Autor, koolkond, töökoda:	Irina Bržeska
Dateering:	1988

Foto enne konserveerimist

Peale konserveerimist

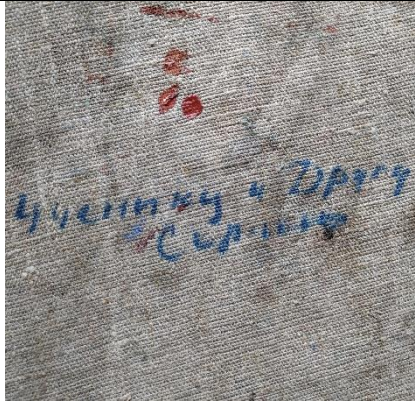
Materjal:	Lõuend
Tehnika:	Õli
Mõõtmed (cm):	59,5 x 89

Tulme kuupäev:	05.01.2018	Tööd alustatud:	01.02.2018
Tööd lõpetatud:	21.05.2018	Tagastatud omanikule:	

Tööde kokkuvõtte, soovitus edaspidiseks hoiustamiseks	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised, ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja
--	--

ja eksponeerimiseks:	niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).
-----------------------------	--

Objekti dokumentatsioon

<p>Autori või töökoja märgistus, signatuur:</p>	<p>„Brzeska 88“</p>	
<p>Muud pealdised, märgid, tekstid:</p>	<p>„Ученику и Другу Сердца“</p>	

<p>Legend:</p>	<p>Teos kuulub Vene Muuseumile</p>
-----------------------	------------------------------------

Andmed varasemate restaureerimiste kohta:	Ei olnud restaureeritud
--	-------------------------

Töö kirjeldus:	Mehe ja naise portree. Riided on lihtsad, meestel on valge särk seljas, naisel on tõenäoliselt oranž kleit seljas ja linane rätik peas.
-----------------------	---

Maali liik:	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

Kirjeldatav struktuur	Ülesehitus	Seisund
Alusmaterjal:	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud ja on olemas augud
Krunt:	Üks kiht	Rahuldav
Maalikihid:	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv, kraklee, määrdumus
Kattekihid:	-	
Alusraam:	Puudub	

Konserveerimis- ülesanne:	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
Konserveerimiskava:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pinnauuringud 2. Maalikihi kinnitamine 3. Lõuendi tagakülje puhastamine 4. Maalikihi puhastamine 5. Ääraste paigaldamine 6. Lõuendi alusraamile pingutamine 7. Maalikadude kruntimine 8. Retušeerimine

Muudatused konserveerimise käigus:	-
---	---

Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd

Kuupäev	Tehtud tööd	Kasutatud materjalid
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
10.02.18 – 02.03.18	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
03.03.18	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
10.03.18	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
04.03.18	Lõuendikadude parandamine	Parafil, BEVA 371 kile, kuumaspaatel
05.05.18	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrija,

		kiilud, haamer
15.05.18	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli
17.05.18	Retušeerimine	Dammarlakk, vesi, pintsel, akvarell

Objekt:	Tahvelmaal
Autor, koolkond, töökoda:	Irina Bržeska
Dateering:	1960–1990

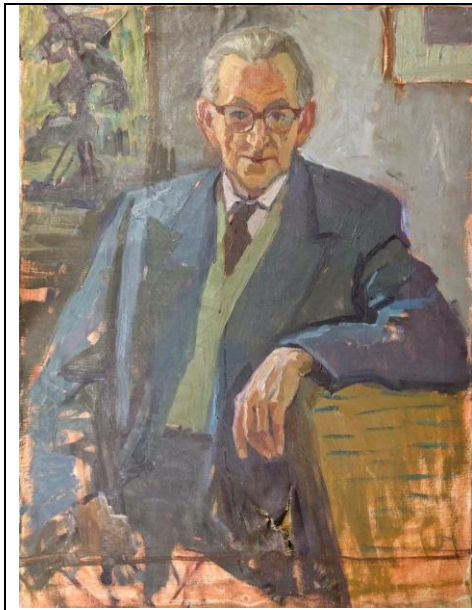

Foto enne konserveerimist

Peale konserveerimist

Materjal:	Lõuend
Tehnika:	Õli
Mõõtmed (cm):	71,7 x 95

Tulme kuupäev:	05.01.2018	Tööd alustatud:	01.02.2018
Tööd lõpetatud:	21.05.2018	Tagastatud omanikule:	

Tööde kokkuvõte, soovitused edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:	Maal on puhastatud, lõuendi rebendid ja augud parandatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised ning seda pingutati uuele alusraamile. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja
--	---

	niiskustingimused (t°: 17–19°C, RH: 50–60%).
--	--

Objekti dokumentatsioon

Autori või töökoja märgistus, signatuur:	-	
Muud pealdised, märgid, tekstid:	-	

Legend:	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

Andmed varasemate restaureerimiste kohta:	Vladimir Anšoni sõnade järgi oli maalikihi kinnitamiseks kasutades vaha-vaigu segu (mastiksi ning dammariga). Pärast kinnitamist toneeris Anšon värvikadusid õlivärvidega.
--	--

Töö kirjeldus:	Vana mees prilledega istub tooli peal. Tal on hall kuub seljas ning lahke pilk.
-----------------------	---

Maali liik:	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

Kirjeldatav struktuur	Ülesehitus	Seisund
------------------------------	-------------------	----------------

Alusmaterjal:	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud ja on olemas suur auk
Krunt:	Üks kiht	Rahuldav
Maalikihid:	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv
Kattekihid:	-	
Alusraam:	Puidust	Halb: must ja ilma kiiludeta

Konserveerimis- ülesanne:	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
--------------------------------------	--

Konserveerimiskava:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pinnauuringud 2. Maalikihi kinnitamine 3. Lõuendi tagakülje puhastamine 4. Maalikihi puhastamine 5. Ääraste paigaldamine 6. Lõuendikadude parandamine 7. Lõuendi alusraamile pingutamine 8. Maalikadude kruntimine 9. Retušeerimine
----------------------------	--

Muudatused konserveerimise käigus:	-
---	---

Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd

Kuupäev	Tehtud tööd	Kasutatud materjalid
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
10.02.18 – 03.03.18	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
03.03.18	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
10.03.18	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
14.03.18	Uute ääraste paigaldamine	BEVA 371 kile, kuumaspaatel, linasest kangast lõigatud äärised
02.03.18	Lõuendikadude parandamine	Lapp lõuendist, BEVA 371 kile, kuumaspaatel
05.05.18	Lõuendi alusraamile pingutamine	Uus alusraam, tangid, klambrid, kiilud, haamer

17.05.18	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli
21.05.18	Retušeerimine	Dammarlakk, vesi, pintsel, akvarell

Objekt:	Tahvelmaal
Autor, koolkond, töökoda:	Irina Bržeska
Dateering:	1979

Foto enne konserveerimist

Peale konserveerimist

Materjal:	Lõuend
Tehnika:	Õli
Mõõtmed:	

Tulme kuupäev:	05.01.2018	Tööd alustatud:	01.02.2018
Tööd lõpetatud:	21.05.2018	Tagastatud omanikule:	

Tööde kokkuvõte, soovitus edaspidiseks hoiustamiseks ja eksponeerimiseks:	Maal on puhastatud, värvikiht kinnitatud. Lõuendile on paigaldatud uued äärised. Maali värvikaod on retušeeritud. Eksponeerimiseks tuleks säilitada stabiilsed temperatuuri- ja niiskustingimused (t ^o : 17–19°C, RH: 50–60%).
--	---

Objekti dokumentatsioon

Autori või töökoja märgistus, signatuur:	„Brzeska 79“	
Muud pealdised, märgid, tekstid:	-	

Legend:	Teos kuulub Vene Muuseumile
----------------	-----------------------------

Andmed varasemate restaureerimiste kohta:	Vladimir Anšoni sõnade järgi oli maalikihi kinnitamiseks kasutades vaha-vaigu segu (mastiksi ning dammariga). Pärast kinnitamist toneeris Anšon värvikadusid õlivärvidega.
--	--

Töö kirjeldus:	Naine lapsega. Taust on tehtud külmades toonides, selle peal eralduvad inimeste kuldsed juuksed.
-----------------------	--

Maali liik:	Õlimaal lõuendil
--------------------	------------------

Kirjeldatav struktuur	Ülesehitus	Seisund
Alusmaterjal:	Lõuend	Maali servad on väga halvas seisukorras, lõuend on deformeerunud ja on olemas augud
Krunt:	Üks kiht	Rahuldav
Maalikihid:	Õlivärv	Halb: kaod, irduv värv
Kattekihid:	-	
Alusraam:	Puidust	Rahuldav

Konserveerimis-ülesanne:	Konserveerida õlimaal. Luua maalipinna esteetiline tervilikkus retušeerimise näol.
Konserveerimiskava:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pinnauuringud 2. Maalikihi kinnitamine 3. Lõuendi tagakülje puhastamine 4. Maalikihi puhastamine 5. Lõuendikadude parandamine 6. Maalikadude kruntimine 7. Retušeerimine

Muudatused conserveerimise käigus:	-
---	---

Konserveerimis- ja / või restaureerimistööd

Kuupäev	Tehtud tööd	Kasutatud materjalid
12.10.18	Maali vaatlus ja graafilise dokumentatsiooni koostamine	Arvuti
10.02.18 – 01.03.18	Maalikihi kinnitamine	MFK, süstal, švamm
03.03.18	Lõuendi tagakülje kuivpuhastus	Pintsel, tolmuimeja
10.03.18	Värvikihi puhastamine	Destilleeritud vesi, švamm
02.03.18	Lõuendikadude parandamine	Parafil, BEVA 371 kile, kuumaspaatel
15.05.18	Maalikadude kruntimine	Krunt: 5% kalaliim + kriidipulber + tilk linaõli
21.05.18	Retušeerimine	Dammarlakk, vesi, pintsel, akvarell